

wynosiła 23,8%, a w roku 2021 26,8%². Pozytywną zmianą, która nastąpiła w latach 2017-2021, jest natomiast niskie bezrobocie – stopa bezrobocia z wartości 6% w roku 2017 spadła do 4,2% w roku 2021 (średnia wartość stopy bezrobocia w 2021 roku dla województwa małopolskiego wynosiła 4,5%)³.

Tarnów otrzymał prawa miejskie w pierwszej połowie XIV wieku, a jego długoletnia historia przyczyniła się do ukształtowania charakterystycznych układów urbanistycznych wraz z wieloma cennymi zabytkami. Do najcenniejszych układów urbanistycznych Tarnowa należy zaliczyć renesansowy obszar starego miasta, śródmiejski układ urbanistyczny z przełomu XVIII i XIX wieku, a także układ modernistycznej dzielnicy Mościce, zlokalizowanej w zachodniej części. Okres największego rozwoju miasta przypada na przełom XIX i XX wieku, gdy dzięki linii kolejowej zyskał połączenie z Krakowem i zbudowano tu Państwową Fabrykę Zakładów Azotowych. Miasto stało się wówczas jednym z ważniejszych ośrodków przemysłowych południowej Polski. W okresie powojennym Tarnów był miastem powiatowym położonym w województwie krakowskim, natomiast w latach 1975-1999 stanowił siedzibę samodzielnego województwa. W okresie tym stał się istotnym ośrodkiem gospodarczym i kulturalnym w regionie. Od 1999 roku Tarnów jest siedzibą powiatu grodzkiego i ziemskiego⁴.

Czym wyróżnia się GPR Tarnowa?

GPR Tarnowa wyróżnia zaplanowanie w ramach tego dokumentu kompleksowej, zintegrowanej i komplementarnej, zakrojonej na szeroką skalę interwencji rewitalizacyjnej, znacząco włączającej inne podmioty. Tym samym gmina Tarnów stała się – zgodnie z ustawą o rewitalizacji – inicjatorem i koordynatorem procesu, natomiast jego realizatorem – zgodnie z zasadami partycypacji społecznej i partnerstwa – jest szerokie grono interesariuszy. Ze 132 przedsięwzięć podstawowych, wpisanych do GPR, interesariusze zewnętrzni zgłosili 85 projektów. Jeśli chodzi o przedsięwzięcia uzupełniające – 8 na 72 projekty zostało zgłoszonych przez inne niż gmina podmioty. Partnerami miasta i realizatorami projektów, które otrzymały dofinansowanie, są m.in. Kongregacja Oratorium św. Filipa Neri w Tarnowie, Fundacja im. Hetmana Jana Tarnowskiego, MZB w Tarnowie, Muzeum Okręgowe w Tarnowie, Przedsiębiorstwo CegBud, inicjator projektu „Centrum Sportów Rakietowych »Przemysłowa«”.

² BDL GUS.

³ BDL GUS.

⁴ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Miasta Tarnowa z dnia 25.09.2014 r., <http://zsiip.umt.tarnow.pl/planowanie/?IdStr=1400001405> [dostęp: 08.09.2022].

Rewitalizacja – dlaczego warto?

„Mieszkańcy naszego miasta bardzo dobrze odbierają zrealizowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Udało nam się ożywić centrum Tarnowa oraz stworzyć przestrzenie, z których jego mieszkańcy chętnie korzystają”.

(Marzena Bac, koordynatorka procesu rewitalizacji w Tarnowie)

Najważniejsze informacje o procesie rewitalizacji w Tarnowie

Początek procesu rewitalizacji prowadzonego w Tarnowie sięga 2005 roku. Opierał się on wówczas na zapisach lokalnych programów rewitalizacji, a działania wdrażano na dwóch obszarach – w Śródmieściu i Mościcach. Obecnie obowiązujący Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Tarnowa na lata 2017-2022, przygotowany na podstawie ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, został przyjęty przez radę miejską 30 marca 2017 roku. Przy opracowaniu GPR dla miasta Tarnowa posłużono się jednostkami urbanistycznymi, które w sposób naturalny wyodrębniły się i funkcjonują w przestrzeni miasta. Jest ich 34, dlatego diagnoza była bardzo skrupulatna i dokładna. Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię ponad 550 ha, co stanowi prawie 8% powierzchni miasta. Zamieszkuje go blisko 35 500 osób, czyli 29% wszystkich mieszkańców Tarnowa. Centralne miejsce obszaru rewitalizacji stanowi ścisłe centrum miasta, tj. rynek miejski wraz z przylegającymi do niego ulicami, wzdłuż których wnoszą się renesansowe kamienice. Dalej występuje zabudowa śródmiejska i, położona we wschodniej części obszaru, zabudowa wielorodzinna. W skład obszaru rewitalizacji wchodzi również zlokalizowane na północy tereny zielone, tj. park Piaskowa, i tereny po dawnej cegielni (staw Kantoria), które aktualnie są zagospodarowane na tereny rekreacyjne. Z kolei południową część obszaru rewitalizacji stanowi zabudowa przemysłowo-usługowa oraz zabudowa jednorodzinna.

Problemy, jakie zdiagnozowano na tarnowskim obszarze rewitalizacji, dotyczą w głównej mierze sfery społecznej. Wspomniana już niekorzystna struktura demograficzna, tj. niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, spowodowana jest wewnętrznymi i zewnętrznymi migracjami, głównie w poszukiwaniu lepszej pracy. Wyludnianie się obszaru rewitalizacji jest skutkiem mało konkurencyjnej oferty mieszkaniowej. Centralna i śródmiejska tkanka miejska jest często zaniedbana i wymaga generalnych remontów. Skoncentrowane są w niej także, wykluczone z oferty rynku mieszkaniowego, lokale w najmie socjalnym. Odpływ ludności z centrum miasta jest także efektem oferty rynku pracy o niskiej konkurencyjności oraz niewystarczającej ilości przestrzeni publicznych dostosowanych do różnych grup wiekowych. Mało konkurencyjna oferta gospodarcza na rewitalizowanym obszarze przyczynia się do powstawania wysokiego poziomu bezrobocia, także bezrobocia długotrwałego, o niekorzystnej tendencji wzrostowej. Obszar ten zamieszkują bowiem w większości osoby o niskim poziomie przedsiębiorczości i zdolności do samozatrudnienia, a niewystarczający stopień

działań edukacji proprzedsiębiorczej skierowanej do tych osób powoduje pogłębianie się problemu. Brak pracy, niski status materialny, utrudnione warunki do samorozwoju są z kolei przyczyną występowania problemów społecznych takich jak alkoholizm, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemoc w rodzinach, a nawet bezdomność. Osoby z tego typu problemami mają trudności z odnalezieniem się w społeczeństwie, ich poziom aktywności społecznej jest często znikomy. Problemem dzieci i młodzieży wychowujących się w rodzinach dysfunkcyjnych jest często przejmowanie modelu życia rodziców i tzw. dziedziczenie biedy, które doprowadza do powtarzania ich trajektorii losu i pogłębiających się negatywnych zjawisk społecznych na danym terenie.

Kolejne problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji w Tarnowie dotyczą sfery przestrzenno-funkcjonalnej i wiążą się z występowaniem dużej liczby obiektów wymagających remontów i termomodernizacji. Ważnym aspektem jest również występowanie w mieście niezagospodarowanych terenów poprzemysłowych.

Potencjałem rozwojowym tarnowskiego obszaru rewitalizacji jest przede wszystkim zabytkowy układ urbanistyczny w centrum miasta, w którym zlokalizowane są liczne budynki zabytkowe. Stanowią one najważniejszy bodziec rozwoju turystycznego, ale mogą także przyczynić się do integracji tutejszej społeczności wokół działań na rzecz zachowania historii, wartości i dobra wspólnego.

Liczba i wartość przedsięwzięć podstawowych zaplanowanych w ramach procesu rewitalizacji

W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Tarnowa na lata 2017-2022 zaplanowano realizację 132 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych o łącznej wartości blisko 390 mln zł. Ostatnią ocenę aktualności i stopnia realizacji GPR dla Miasta Tarnowa udostępniono do odczytu na początku 2021 roku (jej zakres obejmował stan na koniec roku 2020). Według powyższej oceny do końca roku 2020 zrealizowano 31 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych o łącznej wartości ponad 67 mln zł. Pięć przedsięwzięć rewitalizacyjnych było wtedy w realizacji⁵.

Najważniejsze z punktu widzenia miasta przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Jednym z sukcesów procesu rewitalizacji prowadzonego w Tarnowie jest wiązka przedsięwzięć realizowana w ramach projektu „Nowe przestrzenie zdarzeń” o wartości ponad 30 mln zł. Projekt ten zakładał wykonanie czynności zmierzających do tego, aby w centrum miasta można było miło i bezpiecznie spędzić czas. Skupiono się na stworzeniu przestrzeni umożliwiającej organizację imprez miejskich. Wymagało to przeprowadzenia licznych zmian infrastrukturalnych. Prace dotyczyły m.in. ulic: Katedralnej, Krótkiej, Kapitulnej, Bernardyńskiej. Przebudowano i odnowiono tzw. Małe Schody łączące ulice Zakątną i Bernardyńską. W przestrzeni tej powstało miejsce wypoczynkowo-rekreacyjne z fontannami podświetlanymi w zależności od pory dnia i roku. Zadbano także o dostępność tego obszaru dla osób z

⁵ <https://bip.malopolska.pl/umtarnow,a,1864205,gminny-program-rewitalizacji-dla-miasta-tarnowa-na-lata-2017-2022.html> [dostęp: 09.09.2022].

ograniczeniami ruchowymi. Istotnym elementem prac infrastrukturalnych był remont płyty tarnowskiego Rynku. Na wykonanie powyższych prac miasto otrzymało dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 o wartości prawie 12 mln zł⁶. Za realizację całego przedsięwzięcia odpowiada gmina miasta Tarnowa.

Rycina 2. Małe Schody w Tarnowie, miejsce wypoczynkowo-rekreacyjne. Źródło: IRMiR

⁶ <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/780040/?lang=en> [dostęp: 09.09.2022].

Rycina 3. Stare Miasto w Tarnowie. Źródło: IRMiR

W ramach projektu „Nowe przestrzenie zdarzeń” we wrześniu 2022 roku, w zabytkowej kamienicy zlokalizowanej przy Rynku 4, otwarto także Pasaż Odkryć, czyli miejsce edukacyjne, które popularyzuje lokalne osiągnięcia nauki i techniki. Celem tego przedsięwzięcia jest udostępnienie przestrzeni dla osób młodych po to, żeby mogli oni swoją edukację szkolną uzupełniać o własną aktywność naukową. Nowe centrum nauki i techniki udostępnia w przystępny sposób informacje o związanych z Tarnowem wynalazcach i o ich odkryciach. Na pierwszym piętrze budynku ulokowano pięć sal wystawienniczych, które wyposażono w 20 interaktywnych eksponatów. Przez lornetę można zobaczyć Tarnów w przyszłości, można też wskoczyć do studni bez dna czy sprawdzić wiedzę z zakresu chemii. Na drugim piętrze zaprojektowano natomiast pięć profesjonalnie wyposażonych pracowni, nawiązujących do postaci słynnych tarnowian: astronomiczna – do ks. Michała Hellera, hi-tech – do Jana Studniarskiego, techniczna – do Jana Szczepanika, przyrodniczo-chemiczna – do Karola Olszewskiego oraz ogólnorozwojowa nawiązująca do postaci do Anieli Piszowej. W Pasażu Odkryć organizowane są zajęcia dla wszystkich grup wiekowych obejmujące zagadnienia techniki, inżynierii czy matematyki, które są prowadzone z wykorzystaniem nowoczesnych metod (np. audiowizualia). Pasaż Odkryć będzie także organizować Festiwale Nauki i Techniki.

Rycina 4. Tarnowski Park Doświadczeń. Źródło: IRMiR

Kolejnym, wchodzącym w skład projektu „Nowe przestrzenie zdarzeń”, zrealizowanym przedsięwzięciem rewitalizacyjnym, jest powstanie Multimedialnego Centrum Artystycznego. Jest to zlokalizowana w centrum miasta, przy ul. Wałowej 25, instytucja kultury, która promuje kulturę współczesną. Zadanie to obejmowało

zagospodarowanie posesji wraz z wyeksponowaniem zabytkowej półbaszty. Multimedialne Centrum Artystyczne ulokowano w piwnicach budynku, które wcześniej przebudowano, osuszono i dostosowano do osób z niepełnosprawnościami ruchowymi dzięki zamontowaniu specjalnego przenośnika. W placówce odbywają się wystawy, wernisaże, a także działania edukacyjne. Jest to również miejsce integracji różnych grup społecznych działających w mieście.

Rycina 5. Multimedialne Centrum Artystyczne w Tarnowie. Źródło: IRMiR

Celem realizacji wiązki przedsięwzięć rewitalizacyjnych pod nazwą „Nowe przestrzenie zdarzeń” była przede wszystkim poprawa dostępności do oferty kulturalnej i edukacyjnej w centrum miasta, która mogłaby stanowić zachętę do zamieszkania na tym terenie. Przeprowadzone w ramach projektu prace wpisują się w realizację siedmiu z dziewięciu celów operacyjnych Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Tarnowa na lata 2017-2022, tj.:

- Cel nr I.1 Przygotowanie nowej, atrakcyjnej powierzchni mieszkaniowej w centrum miasta,
- Cel nr I.2 Zagospodarowanie i poprawa jakości przestrzeni,
- Cel nr I.3 Polityka zachęt dla mieszkańców i inwestorów,
- Cel nr II.1 Stworzenie nowych miejsc o funkcjach społeczno-kulturalno-edukacyjnych,
- Cel nr II.3 Wsparcie osób z problemami społecznymi,
- Cel nr III.1 Wspieranie podobszarów gospodarczych o szczególnym znaczeniu;

- Cel nr III.3 Wsparcie rozwoju nowoczesnej przedsiębiorczości.

Jak już wspomniano, koszt realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach wiązki projektów „Nowe przestrzenie zdarzeń” wyniósł ponad 30 mln zł. Gmina miasta Tarnowa otrzymała dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (11 Oś priorytetowa „Rewitalizacja przestrzeni regionalnej”).

Sukcesem tarnowskiego procesu rewitalizacji jest także realizacja przedsięwzięcia polegająca na utworzeniu miejsca wsparcia dla osób starszych i osób z dysfunkcjami, tj. Centrum Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej – Zakład Aktywności Zawodowej „Słoneczne Wzgórze”. Wartość projektu wyniosła około 11 mln zł, z czego nieco ponad 3 mln zł wyłożyła gmina miasta Tarnowa. Pozostałe fundusze pochodziły z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego 2014-2020 (4,55 mln zł) oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 (3,4 mln zł). Realizatorem przedsięwzięcia była gmina miasta Tarnowa. Centrum zlokalizowane jest poza obszarem rewitalizacji, ponieważ na jego terenie nie znaleziono odpowiedniego obiektu na ulokowanie tego typu placówki. Centrum Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej utworzono zatem w budynku dawnej bursy szkolnej na terenie Parku Sanguszków w południowej części miasta. Jest to bardzo nowoczesna placówka, dostosowana do osób z ograniczeniami ruchowymi, ale także do osób niesłyszących i niewidomych. W centrum otwarto także hotel i restaurację, w których pracują osoby zagrożone wykluczeniem zawodowym. Osoby te zgłaszają się do Zakładu Aktywizacji Zawodowej, a następnie podejmują pracę w ośrodku. Przedsięwzięcie to wpisuje się w realizację następujących celów operacyjnych GPR dla Miasta Tarnowa na lata 2017-2022:

- Cel nr I.2 Zagospodarowanie i poprawa jakości przestrzeni,
- Cel nr II.1 Stworzenie nowych miejsc o funkcjach społeczno-kulturalno-edukacyjnych,
- Cel nr II.3 Wsparcie osób z problemami społecznymi,
- Cel nr III.2 Stworzenie mechanizmów wsparcia w celu zmniejszenia bezrobocia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji,
- Cel nr III.3 Wsparcie rozwoju nowoczesnej przedsiębiorczości.

Rycina 6. ZAZ „Słoneczne Wzgórze” w Tarnowie. Źródło: IRMiR

Inne dobre praktyki rewitalizacyjne

Skuteczne zarządzanie procesem

Oprócz szerokiego udziału interesariuszy zewnętrznych tarnowski proces rewitalizacji wyróżnia się skutecznym system zarządzania, który umożliwił tak dużą liczbę zrealizowanych projektów, na które w większości udało się pozyskać dofinansowanie zewnętrzne. Podstawą skuteczności i efektywności podjętych w ramach GPR działań było stworzenie spójnego systemu zarządzania przewidującego określone zadania dla poszczególnych aktorów rewitalizacji, w tym interesariuszy wewnętrznych (koordynator ds. rewitalizacji, zespół ds. rewitalizacji) i zewnętrznych. W systemie tym szczególną rolę pełni Tarnowski Komitet Rewitalizacji (TKR), powołany już na etapie opracowania GPR. Celem działań TKR jest przede wszystkim koordynacja przedsięwzięć podejmowanych na obszarze rewitalizacji oraz udział w monitoringu i ewaluacji programu. Do zadań komitetu należy opiniowanie: planowanych zmian i modyfikacji GPR, w tym także udział w ocenie zgłaszanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, projektów dokumentów programowych oraz aktów planistycznych związanych z problematyką rewitalizacji sprawozdań. Tarnowski Komitet Rewitalizacji jest dobrym przykładem aktywnego ciała społecznego, które aktywnie angażuje się w proces rewitalizacji, regularnie odbywa posiedzenia opiniujące.

Partycypacja i włączenie społeczne

Mieszkańcy Tarnowa bardzo pozytywnie odnoszą się do przedstawionych przykładów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Głównym sposobem badania opinii społecznej na temat prowadzonego w mieście procesu rewitalizacji są badania

ankietowe, realizowane przez pracowników Wydziału Rozwoju Miasta Urzędu Miasta Tarnowa. Inną formą są natomiast bezpośrednie spotkania z interesariuszami rewitalizacji prowadzone przez Tarnowski Komitet Rewitalizacyjny. Poza tym wszystkie osoby zainteresowane procesem rewitalizacji prowadzonym w mieście mogą kontaktować się telefonicznie i mailowo z pracownikami urzędu miasta. Bardzo istotną rolę łącznika między interesariuszami rewitalizacji a urzędem miasta odegrały rady osiedlowe. Członkowie rad osiedli zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji są bardzo aktywni i zaangażowani w proces rewitalizacji. Organizują oddolne imprezy miejskie i wydarzenia kulturalne, które pozytywnie wpływają na integrację lokalnych społeczności. Niektórzy członkowie rad osiedlowych wchodzi także w skład Komitetu Rewitalizacji.

W Tarnowie zadbano o zapewnienie partycypacji i włączenia społecznego na każdym etapie prac związanych z opracowywaniem dokumentu GPR. Na samym początku prac konsultacjom poddano projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Swoje opinie i uwagi mieszkańcy mogli zgłaszać poprzez wypełnienie i przesłanie specjalnie przygotowanego formularza konsultacyjnego. Można go było złożyć bezpośrednio w magistracie, w Biurze Obsługi Mieszkańców, przesłać pocztą tradycyjną lub drogą elektroniczną. Ponadto, w budynku urzędu miasta zorganizowano spotkanie konsultacyjne. Kolejno, po przyjęciu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zorganizowano otwarte dla wszystkich interesariuszy warsztaty, podczas których wspólnie ze specjalistami opracowywano projekt rewitalizacji miasta. Dodatkowo, kilka dni później, odbył się, skierowany do wszystkich zainteresowanych, spacer studyjny po tarnowskim obszarze rewitalizacji⁷.

Po przyjęciu Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Tarnowa na lata 2017-2022 Rada Osiedla Grabówka, urząd miasta i Tarnowskie Centrum Informacji zorganizowało trzy spacerów badawcze po Osiedlu Grabówka, które zlokalizowane jest we wschodniej części obszaru rewitalizacji. Celem spacerów było poznanie historii Osiedla oraz jego problemów i potrzeb. Wędrówki zakończyły się losowaniem nagród – koszulek i kubków ze spacerowym nadrukiem⁸. Ważnym elementem włączenia społecznego we wdrażanie tarnowskiego GPR były także dyżury konsultacyjne prowadzone przez Tarnowski Komitet Rewitalizacji. Ideą dyżurów było ułatwienie bezpośredniego kontaktu TKR z interesariuszami procesu rewitalizacji. W ostatnim roku obowiązywania gminnego programu rewitalizacji urząd miasta skierował do mieszkańców ankietę dotyczącą oceny potrzeb rewitalizacyjnych. Ankieta miała za zadanie zebranie opinii mieszkańców miasta na temat zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a także propozycji, które mogłyby wzmocnić proces rewitalizacji w przyszłości.

⁷ <https://tarnow.pl/Miasto/Rozwoj/Rewitalizacja-miasta/Aktualnosci> [dostęp: 08.09.2022].

⁸ <https://www.tarnow.pl/Dla-mieszkanow/Aktualnosci/Miasto/Trzy-przechadzki-po-Grabowce> [dostęp: 08.09.2022].

Zdiagnozowane bariery procesu rewitalizacji

Chociaż proces rewitalizacji prowadzony jest w Tarnowie od około 7 lat, wiele zdiagnozowanych wcześniej problemów nadal na nim występuje. Przykładowo, opracowując GPR w roku 2016, ówczesny stan prawny nie obligował gminę do sporządzania szczegółowych planów i przedsięwzięć związanych z reagowaniem na zmiany klimatu. Na tamtym etapie analizie jednak poddano stan występujących w mieście terenów zielonych, jakość powietrza, (głównie emisja dwutlenku węgla), poziom hałasu, zagrożenie powodziowe oraz oddziaływanie pól elektromagnetycznych. Nie odnotowano jednak znaczących przekroczeń norm powyższych wskaźników. Aktualnie Tarnów realizuje w tym zakresie program Rozwój Lokalny, skupiając się na działaniach środowiskowych. W związku z tym istotną kwestią jest potrzeba uzupełnienia obowiązującego GPR o działania związane z reakcją na zmiany klimatu, tj. m.in. zadbanie o wprowadzenie w przestrzeń miasta zielono-błękitnej infrastruktury. Okres obowiązywania GPR Tarnowa zostanie zatem wydłużony, a dokument zostanie zaktualizowany.

Kolejna kwestia, nad którą obecnie należy rozważyć, dotyczy sytuacji, w jakiej znalazły się przedsiębiorstwa zlokalizowane na tarnowskim Rynku. Tarnowska sfera gospodarcza charakteryzuje się występowaniem głównie mikroprzedsiębiorstw, czyli przedsiębiorstw zatrudniających do 10 pracowników. W wyniku przeprowadzonej w 2016 roku diagnozy zauważono, że większość działalności gospodarczych zarejestrowanych jest na terenie jednostki urbanistycznej Rynek, czyli w samym centrum zabytkowego obszaru miasta. Właściciele zlokalizowanych tu przedsiębiorstw odnotowują wiele trudności związanych z prowadzeniem działalności na tym terenie. Są to w większości działalności związane z usługami, jak np. hotele czy lokale gastronomiczne. Głównym deklaratywnym przez przedsiębiorców problemem jest ograniczenie ruchu kołowego przy Rynku, co wiąże się ze zmniejszeniem przepływu turystów, a także mieszkańców Tarnowa i okolicznych miejscowości. Z jednej strony działania prowadzące do ograniczenia ruchu kołowego w zabytkowej tkance miasta, zamknięcie ulic i przekształcenie ich w deptaki miały sprzyjać stworzeniu bezpiecznej i spokojnej przestrzeni spędzania czasu wolnego oraz rozwojowi turystyki. Według właścicieli przedsiębiorstw przywrócenie ruchu kołowego w rejonie tarnowskiego rynku byłoby dobrym rozwiązaniem – co stoi w zdecydowanej sprzeczności ze współczesnymi trendami projektowania centrów miast.

Rekomendacje dla innych gmin

Najważniejszą rekomendacją, która płynie z ust tarnowskich praktyków rewitalizacji, jest przede wszystkim skupienie się na problemach zdiagnozowanych w swoim mieście lub gminie. Nie zawsze przeniesienie zrealizowanych z sukcesem projektów rewitalizacyjnych na teren o innej charakterystyce będzie dobrym pomysłem. Warto też poznać opinię mieszkańców swojego miasta czy gminy i odpowiadać na ich potrzeby. Praca i badania w terenie, spojrzenie na miasto z punktu widzenia mieszkańca, który musi w nim pracować, mieszkać, utrzymać

rodzinę, to jeden z pierwszych kroków, które powinno się wykonać, planując proces rewitalizacji.